

Avdelning 3

Fredrik Lasson, fredrik.lasson@dom.se

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Migrationsenheten

Via e-post till
ju.remissvar@regeringskansliet.se med
kopia till ju.mig@regeringskansliet.se

Remissyttrande - SOU 2021:61

(Ju2021/02575)

Stockholms tingsrätt har fått betänkandet Utvisning på grund av brott – ett skärpt regelverk (SOU 2021:61) på remiss. Tingsrätten lämnar synpunkter och kommentarer i fråga om de förslag till nya bestämmelser som kommer att tillämpas i tingsrätternas verksamhet.

Allmänna synpunkter

Det kan till en början konstateras att utredningen har fullgjort sitt uppdrag på ett grundligt sätt och att de förslag som läggs fram i betänkandet framstår som väl genomtänkta och motiverade. Det finns även anledning att framhålla att förslagen i betänkandet i hög grad följer de utgångspunkter som angetts i direktiven.

De föreslagna förändringarna syftar till att åstadkomma ökade möjligheter att utvisa den som har begått brott och att utdöma längre utvisningstider samt att utvisningstiden ska löpa först när utvisningen verkställs. Tingsrätten har inte anledning att ha synpunkter på den inriktningen utan koncentrerar sitt remissvar på den lagstiftningstekniska utformningen av de olika förslagen och möjligheterna till en enhetlig rättstillämpning.

Tingsrättens finner också skäl att lyfta fram att parallellt med utredningsarbetet har lagändringar avseende andra delar av straffrätten och utlänningslagen samt anknytande regelverk föreslagits och i vissa fall antagits. Med detta i beaktande är det i viss mån svårt att ha synpunkter på de lagförslag som läggs fram i detta betänkande.

Med detta sagt lämnar tingsrätten följande synpunkter.

Brottets karaktär

Utredningen föreslår att begreppet *brottets karaktär* ska föras in i lagtexten.

Först och främst ska brottets karaktär, enligt förslaget till 8 a kap. 1 § utlänningslagen, kunna motivera utvisning även om brottets straffvärde inte når upp till sex månader. Brottets karaktär ska därutöver få genomslag vid

ett flertal andra bedömningar såsom vid bedömningen av om det finns förutsättningar att utvisa den som kommit till Sverige som barn och vid bestämmandet av återreseförbudets längd.

Sammantaget framstår det som att frågan om ett särskilt brott bedöms falla under begreppet kan få stor och i vissa fall helt avgörande betydelse för bedömningen av frågan om utvisning. För att minska risken för en ojämn praxis och därmed rättssäkerheten för den enskilde bör det i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägas om det går att förtydliga vilka olika brottstyper som omfattas av begreppet *brottets karaktär* och vilka andra omständigheter som ska beaktas.

Det kan tilläggas, vilket även utredningen fört fram, att flera av de omständigheter som tas upp som exempel på omständigheter som kan tala för att brottet är av sådan karaktär som avses är omständigheter som även ska beaktas som straffvärdehöjande enligt 29 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken. Då både straffvärdet och brottets karaktär ska beaktas som skäl i riktning mot utvisning vill tingsrätten peka på att överlappningen i ett enskilt fall kan leda till en betydande skärpning av förutsättningarna för utvisning.

Brott eller brottslighet som utgångspunkt för bedömningen

Vissa av de lagregler som utredningen föreslår gällande förutsättningar för utvisning utgår från förhållanden kopplade till ett *brott* samtidigt som andra regler utgår från begreppet *brottslighet*. Tingsrätten vill särskilt nämna att vid bedömningen om det finns skäl att utvisa en flykting så krävs det enligt förslaget till 8 a kap. 4 § utlänningslagen att flyktingen begått ett synnerligen grovt *brott*. Samtidigt föreslås att vid bedömningen av om det finns skäl att utvisa den som kommit till Sverige som barn enligt förslaget till 8 a kap. 5 § krävs att utlänningen gjort sig skyldig till *brottslighet* som är särskilt allvarlig. Enligt tingsrätten bör det, av systematiska skäl, övervägas om ett *brott* ska vara utgångspunkt vid bedömningen av om det finns skäl för utvisning även i det senare fallet.

En stramare bedömning vad gäller anknytningen till Sverige

Enligt utredningen finns det skäl att strama åt regleringen så att skydd mot utvisning förbehålls de fall då utlänningen i nämnvärd utsträckning har etablerat sig i det svenska samhället eller har starka familjeband hit. Det framgår även av betänkandet att avsikten med en ändrad reglering i detta avseende är att åstadkomma just en sådan åtstramning. Med hänsyn till den föreslagna bestämmelsens centrala betydelse för utvisningsfrågan vore det enligt tingsrätten lämpligt att låta den åsyftade åtstramningen komma till tydligare uttryck direkt i lagtexten.

Ansvar för utredningen kring utlänningens anknytning

Utredningens förslag innebär att rätten ska ta hänsyn till en mängd nya omständigheter vid bedömningen av utlänningens anknytning till Sverige vilket kan förväntas medföra att utvisningsfrågan kommer att kräva mer uppmärksamhet under brottmålsprocessen än idag. Detta kommer att ställa krav på den utredning som presenteras för rätten. Enligt nu gällande regler ska motsvarande utredning inhämtas av rätten ex officio. Om fler och mer komplicerade förhållanden ska beaktas vid bedömningen av den enskildes

anknytning till Sverige finns det enligt tingsrätten skäl för att i det fortsatta lagstiftningsarbetet tydliggöra var ansvaret för att det finns en tillräcklig utredning kring den åtalades anknytning till Sverige ligger. Ett alternativ kan enligt tingsrätten vara att åklagaren ska ansvara för att tillräcklig utredning finns som grund för ett yrkande om utvisning.

Bedömningen av återreseförbudets längd och beaktande av utvisningsmen

Enligt tingsrätten innebär utredningens förslag att det blir tydligare för tillämparen vilka omständigheter som ska vägas in vid bestämmandet av återreseförbudets längd. Detta är i och för sig välkommet. Enligt tingsrätten finns det dock – med hänsyn till att återreseförbudets längd fortsättningsvis endast ska bestämmas till antingen fem år, tio år eller vara varaktigt – risk för att andra omständigheter än straffvärdet inte får något genomslag i praktiken. De snävt avgränsade tidsgränserna tillsammans med förslaget att beakta utvisningsmen vid bestämmandet av återreseförbudets längd istället för vid straffmätningen medför också, enligt tingsrätten, en risk för att utvisningsmen får ett begränsat genomslag.

Frågan om utvisning bör inte alltid prövas vid hedersrelaterade brott och hatbrott

Tingsrätten tillstyrker utredningens förslag att det inte ska införas krav på obligatorisk prövning av utvisningsfrågan vid hedersrelaterade brott och hatbrott. Enligt tingsrätten har utredningen framfört tungt vägande skäl för att inte införa någon sådan regel.

Konsekvenser för allmänna domstolar

Av betänkandet framgår att andelen brottsutvisade kan förväntas öka med 30 procent till följd av de föreslagna ändringarna. Enligt tingsrätten framstår beräkningen som något försiktig med hänsyn till att utredningens förslag innebär att långt fler brott än idag kommer kunna föranleda utvisning och då de tillkommande brotten är vanligt förekommande på tingsrätten.

Tingsrätten vill även peka på att utredningens förslag får förväntas ge effekten att mer tid och resurser måste läggas på frågan om utvisning i de mål där frågan aktualiseras.

Sammantaget anser tingsrätten att förslagets konsekvenser i denna del bör analyseras vidare.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Gudrun Antemar, rådmännen Mirja Högström och Karin Walberg samt tingsfiskalen Fredrik Lasson, föredragande

Gudrun Antemar

Fredrik Lasson